

ARS TRANSLATORICA VIII

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики

**ARS
TRANSLATORICA**

**ВИПУСК
VIII**

РІВНЕ - 2023

УДК 81'255.2

A 80

Ars Translatica: зб. перекладів / Упорядники: О.В. Константінова, О.П. Демиденко. Рівне: РДГУ, 2023. Вип. 8. 179 с.

A 80 Ars Translatica: The Collection of Translations / Compilers: O.V. Konstantinova, O.P. Demydenko. Rivne: RSUH, 2023. Issue 8. 179 p.

У збірник увійшли українські переклади з невеликих художніх та публіцистичних творів або уривків з них англійською, німецькою, новогрецькою, польською та французькою мовами, а також переклади українських творів англійською і французькою. Збірник призначений для всіх, хто цікавиться проблемами перекладознавства.

The Collection includes Ukrainian translations of English, German, Modern Greek, Polish, and French pieces of fiction, poetry, and journalism, as well as English and French translations of Ukrainian texts. The Collection is intended for a wide circle of admirers of the theory and practice of translation.

УДК 81'255.2

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальні редактори – **Константінова О.В.**, канд. філол. наук, доцент;

Демиденко О.П., канд. пед. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Аладько Д.О., канд. філол. наук, доцент; **Бондар Л.В.**, канд. пед. наук, доцент;

Буць Ж.В., канд. філол. наук, доцент; **Завадська В.В.**, канд. філол. наук,

доцент; **Кривенко С.М.**, канд. філол. наук, доцент; **Куликова В.Г.**, канд.

філол. наук, доцент; **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд.

філол. наук, доцент; **Павлова О.І.**, канд. філол. наук, доцент; **Павловська Л.О.**,

канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Школяр Л.В., канд. пед. наук, доцент; **Romain David** (L'école Raspail, le Havre, France).

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(*протокол № 9 від 31.08.2023 р.*)

©Автори публікацій, 2023

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

©Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2023

Обкладинку створено за допомогою III-генератора зображень Midjourney

ЗМІСТ

ПЕРЕКЛАДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

<i>Василь Стефаник</i> КАМІННИЙ ХРЕСТ	<i>Жанна Буць, Арина Менчук, Дарина Парчевська, Олександра Рибчук, Марина Шевченко</i> LA CROIX SUR LA COLLINE	7
<i>Микола Хвильовий</i> Я (РОМАНТИКА)	<i>Жанна Буць, Анна Ніколайчук, Софія Оніщук, Дарина Парчевська, Олександра Рибчук, Марина Шевченко</i> MOI (MA FACETTE ROMANTIQUE)	25
<i>Василь Симоненко</i> ВЕСІЛЛЯ ОПАНАСА КРОКВИ	<i>Лілія Школяр, Дарина Парчевська</i> MARIAGE D'OPANAS KROKVA	58
<i>Григор Тютюнник</i> ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ	<i>Леся Бондар, Вікторія Куликова, Анна Ніколайчук, Софія Оніщук</i> TROIS COUCOUS AVEC DES EXCUSES	61
<i>Суспільне ТБ</i> ЩОДЕННИК ВЦІЛІЛОЇ	<i>Дмитро Аладько</i> SURVIVOR'S DIARY	69
<i>Мирослава Кирильчук</i> НАЙКОРОТША ЄВАНГЕЛІЯ...	<i>Олена Константинова</i> THE SHORTEST GOSPEL... ..	84
ПЕРЕКЛАДИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ		
<i>Werner Baumann</i> WAR-TRIGGERED FOOD CRISIS NEEDS ATTENTION NOW	<i>Софія Мелещук</i> ПРОДОВОЛЬЧА КРИЗА, ЩО Є НАСЛІДКОМ ВІЙНИ, ПОТРЕБУЄ НЕГАЙНОЇ УВАГИ	86
<i>Keith Duggan</i> UNCOVERING THE BURIED DIARY OF AN EXECUTED UKRAINIAN WRITER	<i>Валерія Мельник, Неоніла Коломієць</i> ВІДНАЙДЕНИЙ ЩОДЕННИК РОЗСТРІЛЯНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА	91
<i>The Economist</i> UKRAINE'S COMING COUNTER- OFFENSIVE MAY SHAPE ITS FUTURE— AND EUROPE'S	<i>Мирослава Вишневецька</i> ОЧІКУВАНИЙ КОНТРНАСТУП МОЖЕ ВИЗНАЧИТИ НЕ ЛИШЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ, АЛЕ Й УСІЄЇ ЄВРОПИ	104
<i>Ben Farmer</i> HOW THE TRAUMA OF WAR IS TAKING IT'S TOLL ON UKRAINE'S CHILDREN	<i>Анжела Павлів</i> ЯК ТРАВМА ВІЙНИ ВПЛИВАЄ НА ДІТЕЙ В УКРАЇНІ	107
<i>Charlotte Higgins</i> WHY AM I LEARNING UKRAINIAN? BECAUSE LANGUAGE IS POLITICAL FOR THE COUNTRY I'VE GROWN TO LOVE	<i>Ірина Осадчук</i> ЧОМУ Я ВІВЧАЮ УКРАЇНСЬКУ? ТОМУ ЩО МОВА Є ВАЖЛИВОЮ ДЛЯ КРАЇНИ, ЯКУ Я ПОЛЮБИЛА ...	111
<i>Craig Hooper</i> UKRAINE'S SHIFT TO A NEW NATO ARSENAL IS UNPRECEDENTED - AND INEVITABLE	<i>Ангеліна Федорова</i> ПЕРЕХІД УКРАЇНИ ДО НОВОГО АРСЕНАЛУ НАТО Є БЕЗПРЕЦЕДЕНТНИМ І НЕМИНУЧИМ	117
<i>Alfred Edward Housman</i> THE LADS IN THEIR HUNDREDS...	<i>Віктор Марач</i> ХЛОПЦІ СОТНЯМИ... ..	124
<i>John Lennon & Yoko Ono</i> HAPPY XMAS (WAR IS OVER)	<i>Марія Панасюк</i> «ІЗ РІЗМ ВСІХ (ГОДІ ВЖЕ ВОЄН)»	125
<i>Yoko Ono</i> 50 YEARS AGO, JOHN AND I HAD THE IDEA TO DO THE «WAR IS OVER!»	<i>Марія Панасюк</i> 50 РОКІВ ТОМУ У НАС З ДЖОНОМ ВИНІКЛА ІДЕЯ ПРОВЕСТИ КАМПАНІЮ «ГОДІ ВЖЕ ВОЄН!» ..	127
<i>Måneskin</i> GASOLINE	<i>Марія Панасюк</i> БЕНЗИН	129

<i>Isaac Rosenberg</i> BREAK OF DAY IN THE TRENCHES	<i>Софія Виграновська</i> СВІТАНОК В ОКОПАХ	133
<i>Benjamin Sledge</i> NO ONE HAS ADDRESSED WHY RUSSIA INVADED UKRAINE (SO I'LL DO IT)	<i>Аліна Мізинець, Катерина Андріюк</i> НІХТО НЕ АНАЛІЗУВАВ ПРИЧИНУ ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ (ТОМУ ЦЕ ЗРОБЛЮ Я)	134
<i>Susan Sontag</i> REGARDING THE PAIN OF OTHERS	<i>Марія Панасюк</i> ДИВЛЯЧИСЬ НА БІЛЬ ІНШИХ	142
<i>Sting</i> RUSSIANS	<i>Марія Панасюк</i> РОСІЯНАМ	147
<i>Michael Schwartz, Marc Santora</i> «PYRRHIC VICTORY»: RUSSIA CLAIMS BAKHMUT, BUT AT WHAT COST?	<i>Неоніла Коломієць</i> ПІРРОВА ПЕРЕМОГА: РОСІЯ ЗДОБУВАЄ БАХМУТ, ПРОТЕ ЯКОЮ ЦІНОЮ?	149
ПЕРЕКЛАДИ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ		
<i>Kirstin Schwab</i> – SICHER?	<i>Олена Степанюк</i> БЕЗПЕЧНО?	157
<i>August Stramm</i> FEUERTAUF	<i>Олена Степанюк</i> БОЙОВЕ ХРЕЩЕННЯ	159
<i>August Stramm</i> KRIEGGRAB	<i>Олена Степанюк</i> ВІЙСЬКОВА МОГИЛА	160
ПЕРЕКЛАДИ З НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ		
<i>Αγγελική Κριαρίδου</i> «ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 13»: ΤΟ «ΣΤΑΛΙΝΙΚΟ» ΣΧΕΔΙΟ ΕΞΟΝΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΕΣΣΔ	<i>Кіра Верещазіна</i> ОПЕРАЦІЯ 13: СТАЛІНСЬКИЙ ПЛАН ЗНИЩЕННЯ ГРЕКІВ СРСР	161
ПЕРЕКЛАДИ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ		
<i>Alicja Korek</i> PIOSENKA O KOŃCU ŚWIATA	<i>Олена Степанюк</i> ПІСЕНЬКА КІНЦЯ СВІТУ	164
<i>Renata Teresa Korek</i> POLE	<i>Олена Степанюк</i> ПОЛЕ	166
<i>Renata Teresa Korek</i> ZAPISY Z ZASYPANEJ PIWNICY	<i>Олена Степанюк</i> ЗАПИСИ ІЗ ЗАСИПАНОГО ПІДВАЛУ	167
<i>Renata Teresa Korek</i> WOŁANIE	<i>Олена Степанюк</i> ВОЛАННЯ	169
ПЕРЕКЛАДИ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ		
<i>Serge Ouaki</i> SUR LA TERRE ET DANS LE CIEL...	<i>Олена Степанюк</i> НА ЗЕМЛІ І В НЕБІ...	170
<i>Serge Ouaki</i> ECRIT TOUJOURS PENDANT LE SIÈGE DE MARIUPOL	<i>Олена Степанюк</i> НАПИСАНО ПІД ЧАС ОБЛОГИ МАРІУПОЛЯ	172
<i>Serge Ouaki</i> PARMI LES OMBRES DE MON PASSÉ	<i>Олена Степанюк</i> СЕРЕД ТІНЕЙ МОГО МИНУЛОГО	173
ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ		174
ВІДОМОСТІ ПРО ПЕРЕКЛАДАЧІВ		177

фронті, у бомбосховищах, під обстрілами та за кордоном, вони потребують реабілітації так само, як і фізично поранені».

Переклад Анжели Павлів

Charlotte Higgins

**WHY AM I LEARNING UKRAINIAN? BECAUSE LANGUAGE IS
POLITICAL FOR THE COUNTRY I'VE GROWN TO LOVE^{ix}**

*Speaking the language has become a global symbol of solidarity
with the victims of Vladimir Putin's aggression*

Last autumn, I started to learn Ukrainian. After a reporting trip to the country, I felt that on my return, I really should try to be less than totally linguistically helpless. The Ukrainian Institute in London offers group and individual lessons remotely with highly qualified teachers but, perversely perhaps, I decide I would like to learn from an instructor based in the country itself. I am recommended a friend of a friend, an internal refugee from the capital now living in Ivano-Frankivsk, western Ukraine.

Olya Makar, who manages to make her Zoom lessons fun and exacting, is carrying on her work despite many setbacks. Owing to Russian missile strikes on the country's energy infrastructure, she has electricity only for three two-hour blocks a day – supposedly according to a schedule, but one that can shift unexpectedly – and a patchy internet connection. We reluctantly have to cancel a couple of sessions. Like most Ukrainians I have met, she greets such problems with bracing realism; things could easily get more difficult, she says. «After each attack it's getting worse and worse,» she says. «But we will find new ways to adapt.» I also tune into the Ukrainian Lessons podcast, in which a cheerful and charming voice belonging to teacher Anna Ohoiko guides me through the early steps of learning a language: saying hello, describing family, and eating out. The first seasons of the podcast were made in 2016, and there's a bittersweet feeling in them of time-travelling to a different Ukraine, with Ohoiko describing carefree trips to the market and her favourite park in Kyiv – which was hit by Russian cruise missile attacks when I was in the city this October.

Then there is the language app, Duolingo, which, to my surprise, has a Ukrainian course. I imagined Duolingo Ukrainian may be something of a minority sport – but last month, the app's data crunchers reported that it was Duolingo's fastest-growing language of the year in the UK, with users rising by 1,254% – and that it had grown

by a remarkable 2,229% in the Republic of Ireland. In the UK, there was a spike for Ukrainian learning in February and March, and then another in May, when the system finally spluttered into gear and Ukrainians began to arrive in substantial numbers, the curve in the graph a reflection of the inefficiency of Britain's refugee scheme.

The overall trend is similar in other countries receiving refugees – Poland, Germany, the Netherlands and the Czech Republic all saw spikes in Ukrainian learning this year. But there have been sharp rises in Japan, Vietnam and Latin America too, and «in just about every country on Earth» that uses the app, according to Cindy Blanco, one of Duolingo's learning scientists, many of them receiving few or no refugees. Around the world, 1.3 million people started learning the language on Duolingo in 2022, she says.

In short: people across the globe have been learning Ukrainian to express their solidarity with the victims of Vladimir Putin's aggression. At the same time, the growth of Russian has slowed, which, in relation to the rate of uplift in app users overall, amounts to a decline. In a delicious irony, Vladimir Putin himself is behind this extraordinary own goal in soft diplomacy terms, since he is indirectly responsible for the very presence of the Ukrainian language on the app: in 2014, in the wake of Russia's occupation of Crimea, the US's Peace Corps withdrew its volunteers from the country, freeing up some of the staff to pursue individual projects. It was one of them, Iryna Krupska, who worked with Duolingo to develop a Ukrainian course, as well as an English course for Ukrainian speakers.

There are many reasons to learn a language: school, university, work, relationships, ancestry, the prospect of holidays and travel. Sometimes, though, the reason is political, since language and politics walk in lock step. Ukrainian was audible in TV footage of the invasion; it was heard when President Volodymyr Zelenskiy's daily addresses were broadcast round the world. It became swiftly clear for those following the war that the language itself was at stake in the conflict. Putin's obsession with Ukraine hangs on his false conviction that the country exists only as an appendage of Russia and has no identity of its own; many Ukrainians have been dropping Russian in favour of speaking Ukrainian as a symbol of resistance.

Ohoiko tells me she's seen numbers for her podcast surge – by 600% on Spotify, for instance, while her Ukrainian Lessons' Facebook group has grown from having a couple of thousand active users before February's invasion to 10,000 now. When I confess to her that a small part of me feels Russian would be a more «useful» language to learn, more adaptable to many countries in the former Soviet Union, she tells me that one of the main reasons she set up her podcast was her

certainty that Russian would enter a long-term decline, in her country and others.

«I've always felt that it has been a generational question,» she says. «I always hoped that when I was old and retired, and Ukraine was developing towards democratic values and European integration, that Russian wouldn't be as strong as it used to be in Ukraine. Since independence there has been a slow move towards Ukrainian, but now it's become much faster.»

Ukrainian is not straightforward for those who do not already speak a Slavic tongue. I myself am under no illusions: if I can say a few words and order my dinner in Ukrainian, I'll be doing just fine. But in my case too, studying the language goes way beyond the practical. It makes me feel a connection with friends in Ukraine, and draws me towards a cultural landscape I've been reporting on. I feel closer to the country when I practise the language, whether it's because of my teacher's struggles to keep going with her work, or Ukrainian Lessons' social media posts highlighting vocabulary that, says Anna Ohoiko, «we are hearing every day on the news and matter a lot to us now – words for air raids and missiles, different types of weapon, ways of describing the energy crisis».

I feel small shots of triumph, too – when, for instance, I read my first poem in Ukrainian, Vasyl Symonenko's glorious *You know that you are human?* (and I feel a chill when I learn he died in 1963 aged 28, after being beaten up by police). One day, though, I want to be one of those who learn in order to increase their pleasure in holidaying in a perfectly normal country – when I can raise a glass of Ukrainian red wine, *червоне вино*, on the peaceful shores of the Black Sea.

Шарлотта Хіггінс

ЧОМУ Я ВИВЧАЮ УКРАЇНСЬКУ? ТОМУ ЩО МОВА Є ВАЖЛИВОЮ ДЛЯ КРАЇНИ, ЯКУ Я ПОЛЮБИЛА

*Розмовляти українською мовою стало світовим символом
солідарності з постраждалими від путінської агресії*

Минулої осені я почала вивчати українську мову. Під час журналістського відрядження в Україну я усвідомила, що варто докласти зусиль, щоб позбутися цілковитої безпорадності в мовному плані. Український інститут у Лондоні пропонує групові та індивідуальні дистанційні заняття з висококваліфікованими викладачами, але, як не дивно, я вирішила, що хотіла б навчатися

у викладача, який перебуває в самій Україні. І ось мені рекомендують подругу подруги, внутрішню переселенку зі столиці, яка зараз живе в Івано-Франківську, що на заході України.

Оля Макар, якій вдається робити свої уроки в Zoom одночасно веселими і цікавими, продовжує викладати попри численні перешкоди. Через російські ракетні удари по енергетичній інфраструктурі країни вона має доступ до електропостачання лише протягом трьох двогодинних блоків на день (все ніби за графіком, але він може несподівано зміщуватися), а ще нестабільний інтернет-зв'язок. Тому ми змушені були скасувати кілька занять.

Як і більшість українців, з якими я зустрічалася, вона сприймає такі проблеми з обнадійливим реалізмом: за її словами, ситуація може швидко стати ще складнішою. «Після кожного нападу стає все гірше і гірше», – каже вона. «Але ми знайдемо нові способи адаптації». Я також налаштовуюся на подкаст «Уроки української», в якому веселий і чарівний голос вчительки Анни Огойко допомагає мені пройти перші кроки вивчення мови: привітатися, розповісти про сім'ю та замовити обід. Перші сезони подкасту були записані у 2016 році, і в них є гірко-солодке відчуття подорожі в часі до зовсім іншої України, коли Огойко описує безтурботні походи на ринок та її улюблений парк у Києві, котрий постраждав від російських крилатих ракет, коли я перебувала в місті в жовтні цього року.

Крім того, є мовний додаток Duolingo, який, на моє здивування, має курс української мови. Я уявляла, що українська мова в Duolingo може бути чимось на кшталт «спорту для меншин», але минулого місяця аналітики додатку повідомили, що українська мова стала найбільш стрімко зростаючою мовою Duolingo у Великій Британії: кількість користувачів зросла на 1254%, а в Республіці Ірландія вона зросла на приголомшливі 2229%. У Великій Британії сплеск вивчення української мови припав на лютий і березень, а потім ще один – на травень, коли система нарешті запрацювала, й українці почали масово прибувати в країну; ця крива на графіку демонструє недостатню ефективність британської системи прийому біженців.

Загальна картина в інших країнах, що приймають біженців, схожа – Польща, Німеччина, Нідерланди та Чехія цього року зафіксували сплеск у вивченні української мови. Однак, за словами Сінді Бланко, однієї з науковців-розробників Duolingo, різке зростання відбулося також у Японії, В'єтнамі та Латинській

Америці, і «майже в кожній країні на Землі», яка використовує додаток, причому багато з них приймають незначну кількість біженців або взагалі не приймають їх. За її словами, у 2022 році 1,3 мільйона людей по всьому світу почали вивчати українську на Duolingo.

Одним словом, люди по всьому світу вивчають українську мову, щоб висловити свою солідарність з жертвами путінської агресії. У той же час зростання російської мови сповільнилося, що в порівнянні з темпами зростання кількості користувачів додатків в цілому означає падіння. За дивовижною іронією долі, за цією незвичайною метою в термінах м'якої дипломатії стоїть сам Володимир Путін, який непрямо несе відповідальність за саму присутність української мови в додатку: у 2014 році, після окупації Криму Росією, американський Корпус Миру відкликав своїх волонтерів з країни, і частина звільненого персоналу взялася за реалізацію індивідуальних проєктів. Саме одна з волонтерок, Ірина Крупська, працювала з Duolingo над розробкою курсу української мови, а також курсу англійської мови для україномовних.

Існує багато причин вивчати мову: школа, університет, робота, стосунки, родинні зв'язки, можливість відпочити та помандрувати. Однак іноді причина є політичною, адже мова і політика йдуть пліч-о-пліч. Українську мову можна було почути в телевізійних сюжетах про російське вторгнення, вона звучала в щоденних зверненнях президента Володимира Зеленського, які транслювалися по всьому світу. Для тих, хто стежив за війною, швидко стало зрозуміло, що на кону в цьому конфлікті стоїть сама мова. Одержимість Путіна Україною ґрунтується на його хибному переконанні, що країна існує лише як придаток Росії і не має власної ідентичності; багато українців відмовляються від російської мови на користь української як символу спротиву.

Огойко розповіла мені, що кількість її подкастів різко зростає – наприклад, на 600% на Spotify, а група «Уроки української» у Facebook збільшилася з кількох тисяч активних користувачів до лютневого вторгнення аж до 10000 користувачів зараз. Коли я зізналася їй, що певна частина мого «я» вважає російську мову більш «корисною» для вивчення, більш пристосованою для багатьох країн колишнього Радянського Союзу, вона відповіла, що однією з головних причин, чому вона створила свій подкаст, була впевненість у довгостроковому занепаді російської мови як в Україні, так і в інших країнах.

«Я завжди відчувала, що це питання поколінь», – каже вона. «Я завжди сподівалася, що коли стану старшою і вийду на пенсію, а Україна розвиватиметься в напрямку демократичних цінностей та європейської інтеграції, російська мова втратить свої позиції в Україні. З часів незалежності спостерігався повільний рух у напрямку переходу на українську мову, але зараз він набагато пришвидшився».

Українська мова не є простою для тих, хто не володіє іншими слов'янськими мовами. Я сама не маю жодних ілюзій: якщо я зможу сказати кілька слів і замовити обід українською, то у мене все буде добре. Але і в моєму випадку вивчення мови виходить далеко за рамки лише практичного застосування. Це допомагає мені відчути зв'язок з друзями в Україні, а також наближає мене до культурного простору, про який я пишу статті. Я відчуваю себе ближчою до країни, коли практикую мову, чи то завдяки зусиллям моєї вчительки, яка намагається продовжувати свою роботу, чи завдяки постам «Уроків української» в соціальних мережах, які висвітлюють лексику, яку, за словами Анни Огойко, «ми чуємо щодня в новинах, і яка зараз має для нас велике значення – слова, що позначають повітряні удари і ракети, різні види зброї, способи опису енергетичної кризи».

Я також відчуваю маленькі спалахи піднесення – коли, наприклад, читаю свій перший вірш українською мовою, славетний «Ти знаєш, що ти – людина?» Василя Симоненка (і я відчуваю мороз по шкірі, коли дізнаюся, що він помер у 1963 році у віці 28 років, після побиття в міліції). Однак в майбутньому я хочу стати однією з тих, хто вивчає мову, щоб насолодитися відпочинком в абсолютно звичайній країні, коли я зможу підняти келих *chervone vuno* – українського червоного вина на мирному березі Чорного моря.

Переклад Ірини Осадчук